

Тетяна Ткаченко
(Переяслав-Хмельницький)

ВНЕСОК Г.П. ГАЛАГАНА У ЗАСНУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛЕГІЇ ПАВЛА ГАЛАГАНА

Сучасний етап реформування освітньої галузі в Україні, пошук шляхів вдосконалення вітчизняного шкільництва обумовлює особливу актуальність дослідження діяльності навчально-виховних закладів минулого. Звернення до питання функціонування системи середньої школи в Україні др. пол. XIX – поч. XX ст., складовою якої була і Колегія Павла Галагана, надає можливість залучити накопичений навчально-виховний досвід для модернізації української системи освіти сьогодення. У статті аналізуються обсяги пожертвувань Г.П. Галагана та К.В. Галаган на заснування та подальшу діяльність Колегії Павла Галагана, з'ясовуються зміст та напрями благодійної допомоги навчальному закладу від його засновників. Розвинуто думку, що на заснування Колегії Павла Галагана в Києві Г.П. Галаган з дружиною здійснив значні пожертвування, включаючи витрати не лише на початкове облаштування закладу, але й на подальше його функціонування. У власність Колегії засновником були передані численні родинні маєтки Полтавської та Чернігівської губернії, колекція картин, книг та коштовностей. Своєю доброчинною діяльністю Г.П. Галаган та К.В. Галаган стали яскравим прикладом відданості суспільним інтересам своїй країні та народу, гідним наслідування для майбутніх поколінь.

Ключові слова: Г.П. Галаган, К.В. Галаган, Колегія Павла Галагана, засновник, навчальний заклад, почесний попечитель, благодійна допомога, пожертвування.

Сучасний етап реформування освітньої галузі в Україні, пошук шляхів вдосконалення вітчизняного шкільництва обумовлює особливу актуальність дослідження діяльності навчально-виховних закладів минулого. Звернення до питання функціонування системи середньої школи в Україні др. пол. XIX – поч. XX ст., складовою якої була і Колегія Павла Галагана, надає можливість залучити накопичений навчально-виховний досвід для модернізації української системи освіти сьогодення.

Діяльність закладів середньої освіти в Україні др. пол. XIX – поч. XX ст. перебувала в центрі досліджень багатьох науковців та педагогів. Колегія Павла Галагана своєю передовою системою організації навчально-виховного процесу та рівнем підготовки випускників привертала до себе увагу таких дослідників, як С. Білокінь, Н. Бондар, Н. Михайловіна, В. Ковалинський, П. Павловський, М. Смольницька, А. Тимошенко [1; 2; 14; 20; 21-22; 23]. У своїх працях науковці розглядали різні аспекти діяльності Колегії, водночас поза рамками уваги залишаються окремі питання діяльності закладу. Метою статті є дослідження обсягів пожертвувань Г.П. Галагана та К.В. Галаган на заснування та подальшу діяльність Колегії Павла Галагана, з'ясування змісту та напрямів благодійної допомоги навчальному закладу від його засновників.

В історію розвитку благодійності України Г.П. Галаган увійшов, перш за все, як засновник Колегії Павла Галагана в Києві, на кошти якого заклад був відкритий та функціонував довгі роки. Родина Галаганів належала до однієї з найзаможніших у Полтавській та Чернігівській губерніях. Успадкувавши численні земельні володіння та маєтки, Г.П. Галаган пожертвував їх Колегії, чим надійно забезпечив майже півстолітню діяльність навчального закладу.

Колегія Павла Галагана була відкрита в Києві у 1871 р., однак активним пошуком приміщення для облаштування закладу Г.П. Галаган зайнявся ще влітку 1869 р., відразу після смерті сина. Початковий намір засновника передбачав заснування Колегії на лоні природи за прикладом освітніх установ Англії, які мав нагоду особисто спостерігати, перебуваючи в цій країні. Для розміщення навчального закладу Г.П. Галаган віддав власний маєток у с. Дегтярі з будинком на шістдесят кімнат і величезним садом понад

Удаєм. Однак знайти педагогів, які б погодилися мешкати в сільській місцевості, йому не вдалося. Ці обставини змусили Г.П. Галагана перелаштуватися на Київ, де він мав великий двоповерховий будинок, в якому зупинялася його родина.

Будинок був збудований у 1856-1858 рр. за проектом архітектора І.В. Штроне на розі Прорізної вулиці та Хрещатика. Його місцезнаходження було досить галасливим, як для розташування навчального закладу, а тому облаштовувати там Колегію Г.П. Галагану не радили. Будинок був проданий і в серпні 1869 р. придбаний новий – по Фундуклеївській вулиці на розі з Олексіївською [14, с. 61].

Ця садиба, що знаходилася на межі Нової забудови і Старого міста, була досить чимала – близько 1433 кв. сажнів [1, с. 145]. Для тогочасного Києва вважалося, що ця будівля знаходилася майже на околиці міста. Перебудову приміщення під потребу навчального закладу Г.П. Галаган доручив талановитому архітектору О.Я. Шілле, який згодом прикрасив Київ багатьма архітектурними спорудами.

За проектом О.Я. Шілле з лівого боку по головному фасаді майбутньої Колегії були прибудовані вестибюльні приміщення, парадні сходи, а нагорі – влаштована домовна церква. У березні 1871 р. вже від імені Колегії засновником була придбана ще й сусідська садиба, що виходила на Єлизаветинську вулицю. Там, на 866 кв. сажнях, стояв цегляний будинок 1830-1840-х рр. побудови з мезоніном та кам'яними службами на два поверхи чудового архітектурного стилю [11, арк. 9]. Придбавши сусідню ділянку, Колегія Павла Галагана отримала єдину садибу загальною площею близько однієї десятини, яка коштувала засновнику близько 200 000 крб. [11, арк. 12].

На першому поверсі головного корпусу Колегії, фасад якого виходив на Фундуклеївську вулицю, розміщувалися дві спальні кімнати, дві їдальні, буфет, гімнастична кімната та квартира фельдшера. На другому поверсі містилися чотири навчальні кабінети, читальний зал, бібліотека, фізичний і музичний кабінети, великий зал та домовна церква. На тому ж поверсі знаходилася і лікарня, яка була повністю ізольована від інших приміщень і мала два відділення: загальне та інфекційне [9, с. 44]. Ще одне приміщення бібліотеки та квартира помічника вихователя знаходилися в мезоніні, а кабінет ручної праці, кухня, квартира економа – у напівпідвальному приміщенні.

Засновник Колегії не шкодував витрат на створення оптимальних умов для навчання юнаків. У своїх діях та задумах по обладнанню навчальних приміщень він керувався думками і порадами лікарів та досвідчених педагогів. І як результат, Колегія Павла Галагана по матеріально-методичному забезпеченню навчально-виховного процесу у розрахунок на загальну кількість учнів займала одне із провідних місць серед освітніх закладів Києва.

Поряд з головним корпусом у двоповерховому будинку з флігелем містилася канцелярія, квартира директора та дві сімейні квартири для викладачів. Оскільки Галагани продали власний будинок у Києві, вони мешкали у наріжному будинку Колегії, де знаходилася і квартира заочного вчителя. На території Колегії були розміщені також господарські приміщення, спортивний майданчик та чудовий сад, загальною площею близько 560 кв. сажнів [14, с. 64].

У вересні 1871 р. у приміщенні Колегії Павла Галагана митрополитом Арсенієм була освячена домовна церква св. Апостола Павла [17, с. 3]. Невелика за розміром (близько 67 кв. м.), вона відзначалася простотою та внутрішньою вишуканістю. Домова церква перебувала під опікою К.В. Галаган, яка разом з чоловіком щедро жертвували на її потреби. Завдяки їх турботам для проведення щоденних та святкових служб церква отримала різноманітне начиння. Так, наприклад, з власних золотих та срібних речей Г.П. Галагана була зроблена вишукана лампада, а пізніше золоте гаптування з мундира засновника було використане на оздоблення оксамитового убрання для настоятеля церкви, вартість якого складала 1000 крб. [3, с. 174].

Від держави Колегія не отримувала ніяких коштів. Турбуючись про навчальний заклад, у травні 1871 р. Галагани, для забезпечення його подальшого функціонування,

дарчим актом передали у довічну власність Колегії власні помістя в Полтавській та Чернігівській губерніях. Загальна площа земель Г.П. Галагана, більша частина яких була успадкована ним по жіночій лінії від Розумовських, становила 8 тисяч десятин, вартість яких на той час складала 275 200 крб. [12, арк. 6].

У володіння закладу перейшли Михайлівське помістя Золотоніського повіту, Рудьківське помістя Козельського повіту та Мостицьке помістя Козелецького повіту. У 1875 р. Г.П. Галаган особливим дарчим актом пожертвував Колегії маєток Покорщину, що розташовувався на околиці повітового міста Козельця Чернігівської губернії. Його загальна площа становила близько 33 десятини [11, арк. 27]. У маєтку був облаштований літній будиночок Колегії для відпочинку юнаків та викладацького персоналу. За життя засновника та його дружини утримання Покорщини та необхідні ремонтні витрати здійснювалися за їх власний рахунок.

Щоб не завдавати зайвих турбот Колегії, пов'язаних з господарськими справами маєтків, управління ними Г.П. Галаган залишив за собою, гарантуючи щонайменший річний прибуток у розмірі 12 000 крб. [16, с. 12]. Завдяки його успішній господарській діяльності прибутки з помість постійно зростали. За період управління Г.П. Галаганом переданими Колегії маєтками сума прибутків склала 350883 крб., що у середньому становило 20640 крб. на рік [5, арк. 9].

У 1885 р. за спільним рішенням Г.П. Галагана та Ради Колегії селянам Козельського повіту був проданий один із маєтків біля с. Мостище Чернігівської губернії [5, арк. 41]. На ці кошти для Колегії були побудовані нове приміщення лікарні та дві квартири для викладачів. У тому ж році для створення шкіл у маєтках Колегії – Рудьківці, Мостищах, Михайлівці та Великій Деркачівці Полтавської та Чернігівської губерній – селянським товариствам були пожертвовані частина земельних ділянок [3, с. 137].

Після смерті Г.П. Галагана у власність Колегії згідно його розпорядження перейшли Макіївський маєток, Лебединський маєток та хутор Романиха Прилуцького повіту Полтавської губернії, загальна площа яких складала 4848 десятин [16, с. 14]. На території Макіївського маєтку, що знаходився у м. Макіївка Ніжинського повіту Чернігівської губернії, окрім різноманітних сільськогосподарських споруд, розміщувалися також винокурний та цегельний заводи. Таким чином, величезні маєтки, якими володіли Галагани, були пожертвовані Колегії та її вихованцям. За словами редактора часопису «Киевская старина» Ф.Г. Лебединцева, Г.П. Галаган «всю надмірність для себе вже давно відписав Колегії, а сам їздив на звичайному візку і жив не по чину» [14, с. 68].

Засновник та його дружина щедро забезпечували Колегію усім необхідним навчальним обладнанням для проведення занять. Вони подарували вихованцям чудову колекцію картин, що прикрашали навчальні приміщення закладу. Колегія Павла Галагана володіла дорогим музичним кабінетом, існування якого слід було завдячувати дружині засновника закладу К.В. Галаган. У користування вихованців вона передала два рояля, фісгармонію, орган, вартість якого становила 2 000 крб. [8, с. 42]. У 1895 р. К.В. Галаган подарувала вихованцям Колегії найбільш цінні для неї речі. Це були піаніно та віолончель, що належали її покійному сину [18, с. 11.]. Окрім того, засновник подарував Колегії коштовну нумізматичну колекцію, що налічувала 500 російських монет, 32 російські медалі, два кредитні квитки старого зразку, 29 іноземних монет і один нашійний знак. Загальна вартість колекції становила 1664 крб. [3, с. 219].

На кошти Г.П. Галагана в навчальному закладі було обладнано природничо-науковий кабінет. У перший навчальний рік Колегія отримала від засновника 176 різноманітних приладів на загальну суму 1566 крб. [8, с. 131]. Досконале обладнання кабінету забезпечило вивчення основних законів фізики шляхом проведення різноманітних дослідів.

Колегія Павла Галагана мала величезну бібліотеку, яка була створена дружиною засновника і складалася з чотирьох книгозбірень: основної, або фундаментальної, учнівської, навчальних посібників та нотної. Для поповнення бібліотечного фонду Колегії

правління закладу щорічно виділяло кошти у розмірі 300-500 крб. [4, арк. 9]. Через загальну дорожнечу правління Колегії не в змозі було придбати багато книг, тому фонди бібліотек поповнювалися головним чином на кошти К.В. Галаган, яка взяла цю справу під свою опіку.

Згідно заповіту засновника у січні 1889 р. у власність Колегії Павла Галагана перейшла не менш унікальна за своїм значенням бібліотека Галаганів [19, с. 45]. За життя засновника вона знаходилася в родовому помісті Сокиринцях і налічувала 861 книгу [13, арк. 1-38]. Окрім колекції книг, Г.П. Галаган пожертвував Колегії цінну збірку карт, планів і схем, серед яких – карта Франції 1692 р., план Версаля 1693 р., карта Російської імперії 1833 р., атлас Російської імперії 1742 р., а також плани Києва, Москви, Лондона, Берліна, Неаполя, Лісабона, Константинополя та ін. [13, арк. 14-15].

Колегія певною мірою замінила Галаганам сім'ю, де кожен вихованець став для них рідною дитиною. Навіть по закінченню свого навчання вихованці не забували про своїх благодійників, які їх всіляко підтримували і допомагали. Кожен колишній стипендіат Колегії на першому курсі навчання в університеті отримував від Галаганів стипендію в розмірі 200 крб. на рік [7, арк. 17].

У Колегії Павла Галагана отримували освіту і своєкошtnі вихованці. Розмір плати за навчання встановлювала Рада Колегії, який визначався із розрахунку вартості повного утримання юнаків у закладі, а саме: забезпечення їх одягом, взуттям, повноцінним харчуванням, медичним обслуговуванням, канцелярським приладдям та ін. У перші роки діяльності Колегії розмір плати становив 475 крб. на рік [8, с. 34]. Через загальне підвищення цін на необхідні продукти харчування Рада Колегії була змушена змінити розмір щорічної плати за навчання. З 1872 р. вона становила 600 крб., а з 1884 р. зросла до 750 крб. на рік і залишилася незмінною до кінця існування Колегії [5, арк. 15]. Однак, і ця сума була занижена і не відповідала дійсній вартості утримання юнака у закладі. Так, наприклад, з 1875 по 1880 р. утримання одного вихованця коштувало Колегії відповідно 794 крб., 806 крб., 756 крб., 771 крб., 802 крб., 792 крб. на рік, що у середньому становило 787 крб. [4, арк. 6, 11, 23, 30, 39]. Для обґрунтованості рішення Ради Колегії про збільшення вартості плати за навчання слід навести наступні дані. З 1884 по 1889 р. утримання вихованця складало відповідно 750 крб., 765 крб., 801 крб., 798 крб., 842 крб., 824 крб., або у середньому – 797 крб. на рік [6, арк. 10, 19, 31, 40, 48, 57]. Таким чином, у Колегії Павла Галагана своєкошtnі вихованці частково утримувалися за рахунок засновника закладу.

До 1884 р. витрати Колегії переважали над надходженнями коштів, що створювало щорічний дефіцит бюджету близько 4 000-6 000 крб. [5, арк. 7]. Найбільші витрати здійснювалися на оплату праці викладацького складу Колегії, яка була більшою, порівняно з іншими навчальними закладами міста. Значна частина коштів витрачалася і на придбання білизни, одягу та взуття вихованців. Так, наприклад, річний кошторис витрат Колегії у 1879/80 н. р. виглядав наступним чином: оплата праці службовців Колегії (враховуючи і обслуговуючий персонал) – 18 127 крб., харчування вихованців і обслуговуючого персоналу – 6 137 крб.; білизна – 943 крб.; одяг – 2 874 крб.; взуття – 939 крб.; опалення – 2 049 крб.; освітлення – 389 крб.; підручники, навчальне приладдя та книги до бібліотеки – 720 крб.; фізичний кабінет – 19 крб.; церква – 100 крб.; канцелярія – 99 крб.; лікарня – 296 крб.; лазня і прання білизни – 935 крб.; переїзд до літнього будинку – 53 крб.; користування водою – 235 крб.; очищення димових труб – 120 крб.; очищення вигрібних ям – 623 крб.; утримання будинку – 593 крб.; утримання корів – 234 крб.; страхування будинку і майна – 359 крб.; податок з будинку – 92 крб.; оплата відсотків до Київського міського товариства взаємного кредиту – 949 крб.; нагороди директору і викладачам – 1 024 крб.; випадкові витрати – 255 крб.; що складало загальну суму в розмірі 38 164 крб. [5, арк. 12].

Слід зазначити, що за життя Галаганів витрати Колегії були значно більшими, оскільки вони особисто оплачували частину рахунків, які офіційно не фіксувалися в кошторисі. На

їх кошти здійснювалися покриття дефіциту бюджету закладу, що в загальному становило майже 60 000 крб., щорічні ремонти приміщень і меблів, придбання необхідного навчального приладдя та ін. Загалом, Г.П. Галаган та його дружина К.В. Галаган, яка після смерті засновника стала почесною попечителькою закладу, на утримання Колегії витратили близько 1 млн. 200 тис. крб. [15, с. 43].

Таким чином, сумарні пожертви Галаганів на заснування та функціонування Колегії Павла Галагана обраховувалися величезними розмірами. Всі статки, якими володіло не одне покоління Галаганів, були передані справі виховання та навчання молодого покоління українців. Своєю доброчинною діяльністю Г.П. Галаган та К.В. Галаган стали яскравим прикладом відданості суспільним інтересам своїй країні та його народу, гідним наслідування для майбутніх поколінь.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Білокінь С. Колегія Павла Галагана / С. Білокінь // Київ. – 1988. – № 8. – С. 144-149.
2. Бондар Н. Школа академіків / Н. Бондар, Н. Михайловіна // Наука і суспільство. – 1993. – № 31. – С. 14-17.
3. Двадцятипятилетие Коллегии Павла Галагана в Киеве. – К., 1896. – 409 с.
4. Державний архів м. Києва (ДАК). – Ф. 185. Колегія Павла Галагана. – Оп. 1. – Спр. 1292. – Протоколи засідань правління Коллегии Павла Галагана. 1874-1879 гг.
5. ДАК. – Ф. 185. Колегія Павла Галагана. – Оп. 1. – Спр. 1298. – Протоколи засідань Совета Коллегии Павла Галагана. 1880-1889 гг.
6. ДАК. – Ф. 185. Колегія Павла Галагана. – Оп. 1. – Спр. 1300. – Протоколи засідань правління Коллегии Павла Галагана. 1881-1889 гг.
7. ДАК. – Ф. 185. Колегія Павла Галагана. – Оп. 1. – Спр. 1285. – Протоколи Коллегии Павла Галагана. 1870-1877 гг.
8. Десятилетие Коллегии Павла Галагана в Киеве. – К., 1882. – 75 с.
9. Ежегодник Коллегии Павла Галагана с 1 октября 1896 по 1 октября 1897 г. – К., 1897. – 195 с.
10. Ежегодник Коллегии Павла Галагана с 1 октября 1897 по 1 октября 1898 г. – К., 1898. – 278 с.
11. Институт рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського (ІР НБУ ім. В.І.Вернадського). – Ф. 179. Степович А.І. – Спр. 163. К истории Коллегии Павла Галагана.
12. ІР НБУ ім. В.І. Вернадського. – Ф. 120. Колегія Павла Галагана. – Спр. 58. Журнал соединенных Департаментов Государственного Совета от 25 мая 1870 г. по проекту устава Коллегии Павла Галагана.
13. ІР НБУ ім. В.І. Вернадського. – Ф. 119. Галагани (родовий фонд). – Спр. 13. Каталог библиотеки Г.П. Галагана к 1 января 1853 г.
14. Ковалинский В. Меценаты Киева. / В. Ковалинский. – К., 1998. – 523 с.
15. Мищенко Ф. Г.П. Галаган / Ф. Мищенко // Киевская старина. – 1888. – № 11. – С. 3-25.
16. Ничипоренко И.И. Поминка по учредителю Г.П. Галаган. / И.И. Ничипоренко – К., 1914. – 42 с.
17. Открытие Коллегии Павла Галагана в Киеве. – К., 1871. – 32 с.
18. Отчет – ежегодник Коллегии Павла Галагана с 1 октября 1894 г. по 1 октября 1895 г. – К., 1895. – 67 с.
19. Отчет о состоянии Коллегии Павла Галагана с 1 октября 1886 г. по 1 октября 1890 г. – К., 1890. – 98 с.
20. Павловський П.Ф. До 100-річчя Колегії Павла Галагана в Києві / П.Ф. Павловський // Український історичний журнал. – 1971. – № 10. – С. 129-131.
21. Смольницька М.К. Просвітницька діяльність колегії Павла Галагана в кінці XIX – на початку XX століття / М.К. Смольницька // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – Вип. 6. – К., 2003. – С. 303-318.
22. Смольницька М.К. Колегія Павла Галагана: маловідомі сторінки історії / М.К. Смольницька // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика. – К., 2001. – Вип. 5. – С. 14-27.
23. Тимошенко А. Колегія Павла Галагана (до 130-річчя з дня заснування) / А. Тимошенко // Сіверянський літопис. – 2002. – № 4. – С. 46-51.

REFERENCES

1. Bilokin S. Kolegiia Pavla Galagana / S. Bilokin // Kyiv. – 1988. – № 8. – S. 144-149.
2. Bondar N. Shkola akademikiv / N. Bondar, N. Mykhailovina // Nauka i suspilstvo. – 1993. – № 31. – S. 14-17.
3. Dvadsatipyatiletie Kollegii Pavla Galagana v Kieve. – K., 1896. – 409 s.
4. Derzhavnyi arkhiv mista Kyieva (DAK). – F. 185. Kolegiia Pavla Galagana. – Op. 1. – Spr. 1292. – Protokoly zasedaniy pravleniya Kollegii Pavla Galagana. 1874-1879 gg.
5. DAK. – F. 185. Kolegiia Pavla Galagana. – Op. 1. – Spr. 1298. Protokoly Kollegii Pavla Galagana. 1880 – 1889 gg.

6. DAK. – F. 185. Kolegiia Pavla Galagana. – Op. 1. – Spr. 1300. – Protokoly zasedaniy pravleniya Kollegii Pavla Galagana 1881-1889 gg.
7. DAK. – F. 185. Kolegiia Pavla Galagana. – Op. 1. – Spr. 1285. – Protokoly Kollegii Pavla Galagana. 1870-1877 gg.
8. Desyatiletie Kollegii Pavla Galagana. – K., 1881. – 75 s.
9. Ezhegodnik Kollegii Pavla Galagana s 1 oktyabrya 1896 po 1 oktyabrya 1897 g. – K., 1897. – 195 s.
10. Ezhegodnik Kollegii Pavla Galagana s 1 oktyabrya 1897 po 1 oktyabrya 1898 g. – K., 1898. – 278 s.
11. Instytut rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V.I. Vernadskogo (IR NBU im. V.I. Vernadskogo). – F. 179. Stepovych A.I. – Spr. 163. K istorii Kollegii Pavla Galagana
12. IR NBU im. V.I. Vernadskogo. – F. 120. Kolegiia Pavla Galagana. – Spr. 58. ZHurnal soedinennykh Departamentov Gosudarstvennogo Soveta ot 25 maya 1870 g. po proektu ustava Kollegii Pavla Galagana.
13. IR NBU im. V.I. Vernadskogo. – F. 119. Galagany (rodovyi fond). Spr. № 13. Katalog biblioteky G.P. Galagana k 1 yanvaria 1853 g.
14. Kovalynskiy V. Metsenaty Kieva / V. Kovalynskiy. – K., 1998. – 523 s.
15. Mishchenko F. G.P. Galagan / F. Mishchenko // Kievskaya starina. – 1888. – № 11. – S. 3-25.
16. Nichiporenko I.I. Pominka po uchrediteliy G.P. Galagan / I.I. Nichiporenko. – K., 1914. – 42 s.
17. Otkrytie Kollegii Pavla Galagana v Kieve. – K., 1871. – 32 s.
18. Otchet – ezhegodnik Kollegii Pavla Galagana s 1 oktyabrya 1894 g. po 1 oktyabrya 1895 g. – K., 1895. – 67 s.
19. Otchet o sostoyanii Kollegii Pavla Galagana s 1 oktyabrya 1886 g. po 1 oktyabrya 1890 g. – K., 1890. – 98 s.
20. Pavlovskiy P.F. Do 100-richchia Kollegii Pavla Galagana v Kyievi / P.F. Pavlovskiy // Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. – 1971. – № 10. – S. 129-131.
21. Smolnitska M.K. Kolegiia Pavla Galagana: malovidomi storinky istorii / M.K. Smolnitska // Ukraina XX st.: kultura, ideologiya, polityka. – K., 2001. – Vip. 5. – S. 14-27.
22. Smolnitska M.K. Prosvitnytska diialnist kolegiy Pavla Galagana v kintsi XIX – na pochatku XX stolittia / M.K. Smolnitska // Problemy istorii Ukrainy XIX – pochatku XX st. – Vip. 6. – K., 2003. – S. 303-318.
23. Tymoshenko A. Kolegiia Pavla Galagana (do 130-richchia z dnia zasnuvannia) / A. Tymoshenko // Siverianskii litopys. – 2002. – № 4. – S. 46-51.

Ткаченко Т. Вклад Г.П. Галагана в основание и функционирование Коллегии Павла Галагана.

Современный этап реформирования образования в Украине, поиск путей совершенствования отечественного просвещения обуславливает особую актуальность исследования деятельности учебно-воспитательных заведений прошлого. Обращение к вопросу функционирования системы средней школы в Украине вт. пол. XIX – нач. XX в., составляющей которой была и Коллегия Павла Галагана, дает возможность привлечь накопленный учебно-воспитательный опыт для модернизации украинской системы образования современности. В статье анализируются объемы пожертвований Г.П. Галагана и К.В. Галаган на учреждение и дальнейшую деятельность Коллегии Павла Галагана, выясняются содержание и направления благотворительной помощи учебному заведению от его учредителей. Развито мнение, что на основание Коллегии Павла Галагана в Кieve Г.П. Галаган с женой сделал значительные пожертвования, включая расходы не только на первоначальное обустройство заведения, но и на дальнейшее его функционирование. В собственность Коллегии основателем были переданы многочисленные семейные имущества Полтавской и Черниговской губернии, коллекция картин, книг и драгоценностей. Своей благотворительной деятельностью Г.П. Галаган и К.В. Галаган стали ярким примером преданности общественным интересам своей стране и народу, достойным подражания для будущих поколений.

Ключевые слова: Г.П. Галаган, К.В. Галаган, Коллегия Павла Галагана, основатель, учебное заведение, почетный попечитель, благотворительная помощь, пожертвования.

Tkachenko T. The contribution of G.P. Galagan in the Foundation and functioning of the Collegium of the Pavel Galagan.

The modern stage of reformation of education in Ukraine, search of ways of improvement of national education determines the particular relevance of the research activities of the educational institutions of the past. Turning to the issue of functioning of system of secondary schools in Ukraine in the second half of XIX-beginning of XX century, part of which was the College of Pavel Galagan, gives the ability to draw gained the educational experience for the modernization of the Ukrainian education system of today. The article analyzes the volume of donations G.P. Galagan and K.V. Galagan for the establishment and further activity of the College of Pavel Galagan, clarified the content and direction of the charity aid to the school from its founders. Developed the view that the foundation of the College

of Pavel Galagan in Kyiv, G.P. Galagan and his wife made significant donations, including money not only on the initial arrangement of the institution, but also to further its functioning. The property of the College founder were transferred to numerous family estates of Poltava and Chernigov gubernia, the collection of paintings, books and jewelry. His charitable activities G.P. Galagan and K.V. Galagan have become a shining example of devotion to the public interests of their country and its people worthy of emulation for future generations.

Keywords: G.P. Galagan, K.V. Galagan, College of Pavel Galagan, founder, educational institution, honorary trustee, charitable help, donations.

Одержано 25.09.2015

УДК 94 (470)

Наталія Гончарова
(Переяслав-Хмельницький)

ДОБРОЧИННІСТЬ КАТЕРИНОСЛАВСЬКОГО ДВОРЯНСТВА У МАТЕРІАЛАХ ЗЕМСЬКИХ ЗБОРІВ

У статті досліджено зміст видань повітових та губернських земських установ. На підставі системного аналізу матеріалів земського діловодства висвітлюються форми та напрями доброчинної діяльності шляхетного стану Катеринославської губернії, з'ясовується внесок дворян у підтримку місцевих навчальних, медичних та соціальних закладів, визначається їх роль у сприянні функціонуванню земських установ регіону. Доводиться теза про наявність чималої кількості відомостей про діяльність катеринославського дворянства у площині благодійності.

Методологія даного дослідження ґрунтується на загальнонаукових принципах (історичності, об'єктивності, науковості) та історико-наукових методах (історико-генетичний, історико-типологічний, історико-порівняльний, хронологічний), які дозволили об'єктивно розкрити можливості документації земських зборів та управ як джерельної основи вивчення історії благодійності в Катеринославській губернії.

Аналіз земської документації засвідчив, що представники дворянських родів Катеринославської губернії зробили свій посильний внесок у розвиток освітніх та лікувальних закладів у регіоні. Піклувальниками обиралися представники різних соціальних станів, проте проведений аналіз дозволяє стверджувати, що значну роль у піклувальній підтримці шкіл, училищ, лікарень та притулків відігравала саме дворянська спільнота відповідного повіту Катеринославської губернії. Крім того, можна констатувати, що у складі структурних підрозділів Катеринославського губернського земства переважали представники шляхетного стану. Займаючи керівні позиції у земських установах Катеринославської губернії, дворянство краю приділяло чималу увагу вирішенню місцевих проблем.

Ключові слова: земські збори, земська управа, дворяни, піклувальник, пожертвування, Катеринославська губернія.

Важливою передумовою зростання наукового рівня сучасних праць на ниві регіональної історії України другої половини XIX – початку XX ст. має стати посилення уваги до проблем джерелознавчого опрацювання документальних комплексів земських установ.

Аналіз історіографії доводить, що дослідники при вивченні питань земського самоврядування, економічного, соціального, культурного аспектів розвитку регіонів використовують збірники в якості одного з основних джерел. Так, О. Макієнко у своїй роботі вивчає походження та специфіку функціонування в діловодстві різних видів земської протокольної документації, визначає особливості її використання в якості історичного джерела [3]. У висновку автор резюмує, що користуючись джерельною інформацією